

ผลของการใช้รูปแบบการบริการการพยาบาลเชิงวิชาชีพ ต่อการรับรู้บทบาทมารดาครั้งแรกที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

สุทัสนา ลิขิตกุลธนพร พย.ม.*, สหัทธยา รัตนจรณะ ปร.ด.** , พวงรัตน์ บุญญาณูรักษ์ กศ.ด.***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทมารดาของมารดาครั้งแรกที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบการบริการการพยาบาลเชิงวิชาชีพ และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาครั้งแรกที่รับบริการคลอดในโรงพยาบาลชลบุรี โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนดคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 40 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามการรับรู้บทบาทมารดา ได้ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา การทดสอบค่าทีแบบอิสระ การทดสอบไคสแควร์การทดสอบของฟิชเชอร์ และการทดสอบสถิติทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บทบาทมารดาสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บทบาทมารดาของกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้ สนับสนุนว่า รูปแบบการบริการการพยาบาลเชิงวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเพิ่มการรับรู้บทบาทมารดาได้ ดังนั้นพยาบาลผู้รับผิดชอบงานเยี่ยมบ้าน ควรนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ในการดูแลมารดาหลังคลอดและผู้บริหารทางการพยาบาลควรส่งเสริมให้พยาบาลปฏิบัติการพยาบาลตามรูปแบบการบริการการพยาบาลเชิงวิชาชีพ

คำสำคัญ : การบริการการพยาบาลเชิงวิชาชีพ, บทบาทมารดา, มารดาครั้งแรกที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

Effect of Professional Nursing Service Model on Perception of Maternal Role Among First Time Mothers with Breastfeeding

Sutassana Likitkulthanaporn M.N.S.*, Sahattaya Rattanajarana Ph.D.** , Puangrat Boonyanurak Ed.D.***

Abstract

The purposes of this study were to compare perception of maternal role among first-time mothers with breastfeeding between the experimental group which received professional nursing service model and the control group which received regular nursing care. The samples were forty first time mothers with breastfeeding in Chonburi Hospital. Samples were divided into two groups: 20 in each. Data were collected by the personal information questionnaire and the maternal role questionnaire. Cronbach's alpha reliability was 93. Data were

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลชลบุรี

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* A Registered Nurse, Chonburi Hospital

** Asst.Prof., Faculty of Nursing, Burapa University

*** Assoc.Prof., Faculty of Nursing, Thammasart University

analyzed by using descriptive statistics, independent t-test, Chi-square test, Fishers exact test and Paired t-test.

The results of this study revealed that the scores on perception of maternal role in experimental group were statistically significant higher than those in control group and scores of perception of maternal role of the experimental group after experiment were higher than before experiment

Professional nursing service model developed by researcher increased the perception of maternal role. Nurses who have responsibilities in home health care service should apply this model for caring mother after birth. Nurse administrators should promote nursing practice using professional nursing service model.

Keywords : Professional Nursing service, Maternal role, First time mothers with breastfeeding

บทนำ

มารดาหลังคลอดเป็นกลุ่มเป้าหมายที่บุคลากรทางสุขภาพต้องให้ความสำคัญในการให้บริการดูแลต่อเนื่องอย่างใกล้ชิดเนื่องจากต้องเผชิญภาวะการณในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติบทบาทมารดา ที่ต้องปฏิบัติต่อบุตรซึ่งเป็นวัยพึ่งพาให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม¹ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรในขวบปีแรกมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตอารมณ์ที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านอื่นๆ ของบุตรในระยะต่อไป² การปฏิบัติบทบาทมารดาเป็นการปฏิบัติภารกิจที่พัฒนาควบคู่ไปกับกระบวนการสร้างสัมพันธภาพ ความรัก ความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร³ โดยมีปัจจัยสามประการที่มีผลต่อการดำรงบทบาทมารดา คือ ปัจจัยด้านมารดา ด้านบุตรและด้านสิ่งแวดล้อม มีองค์ประกอบของความสำเร็จของการปฏิบัติบทบาทมารดา จำนวนสามประการคือ การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างมารดาและบุตร ความสามารถในการปฏิบัติบทบาทของมารดา และพฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติบทบาทของมารดา⁴ หากกระบวนการสร้างบทบาทนี้ไม่สำเร็จ ย่อมหมายความว่ากระบวนการสร้างความรักความผูกพันจะไม่สำเร็จเช่นเดียวกัน ส่งผลต่อความมั่นคงทางจิตสังคมและสุขภาพที่ดีของมารดา ตลอดจนเกิดผลกระทบต่อบุตรในระยะยาวอย่างมากมาย โดยเริ่มจากการเลี้ยงดูบุตรที่มีวิธีเกิดการทำร้ายและทอดทิ้งบุตรในโอกาสต่อไป⁵ มีการวิจัยพบว่า ร้อยละ 83 ประสบปัญหาการปรับตัวต่อบุตร⁶ ร้อยละ 50-70 เกิดความวิตกกังวล หงุดหงิดง่าย⁷ และร้อยละ 25 มีความยุ่งยากในการปรับตัวเอง⁸ มารดาครั้งแรกจึงจำเป็นต้องเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ให้สามารถปรับตัวในการเพื่อปฏิบัติหน้าที่มารดาให้ได้ อย่างมั่นใจและเหมาะสมโดยเร็วเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติบทบาทของมารดาและความปลอดภัยของมารดาและบุตร

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นบทบาทแรกที่สำคัญและสามารถสร้างได้ในมารดาหลังคลอด⁹ เพราะพฤติกรรมมารดา โอบกอด อุ้ม สัมผัส และประสานสายตาระหว่างมารดาและบุตรขณะให้นม เป็นช่วงเวลาที่ร่างกายมารดาสร้างฮอร์โมนแห่งความรัก ก่อให้เกิดความผูกพัน การเอาใจใส่ ใกล้ชิด ทะนุถนอมต่อบุตร^{10,11} พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของมารดา¹² จากการศึกษาเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่มีบุตรคนแรก พบว่ามารดาเกิดความไม่แน่ใจว่าตนเองจะมีน้ำนมเพียงพอในการให้นมบุตร¹³ ในระยะวันที่ 3 หลังคลอดเป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดที่น้ำนมจะหลังโดยการบีบเต้านม หรือ การดูดของลูกตามกลไกการสร้างและหลั่งน้ำนม¹⁴ หากมีการให้นมผสมในช่วงสัปดาห์แรกหลังคลอด จะแทรกแซงกลไกการผลิตและการหลั่งน้ำนมจะเป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในเวลาต่อมา¹⁵ อีกทั้งสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่มีภรรยาเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้มารดาหลังคลอดขาดการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว นับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการแสดงบทบาทมารดาด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งสิ้น จากข้อมูลเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ามารดาหลังคลอดควรต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรพยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่สำคัญในการส่งเสริมสุขภาพทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้สามารถเลี้ยงบุตรด้วยนมตนเองได้ อีกทั้งยังต้องได้รับการส่งเสริมให้สามารถช่วยเหลือตนเองในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ